



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Cursus Theologicus**

**Gormaz, Juan Bautista**

**Augustae Vindelicorum, 1707**

Sect. 1. Exponitur obligatio confitendi Fidem externè.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81950](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81950)

Disputatio XVIII.  
DISPUTATIO XVIII.  
DE ACU EXTERNO FIDEI.

847. **C**ertum est apud Catholicos, dari præceptum obligans ad actum fidei elicendum, non modò internum, sed etiam externum; de actu interno diximus Tractatu de gratia iustificante à num. 59. ubi declaravimus quædam esse credenda necessitate medijs; alia verò necessitate præcepti, de quibus latè videri potest Maurus tom. 2. q. 142. per tres integras quæstiones & Alexand. 8. cit. num. 6. de Spe, ubi damnat sententiam oppositam, quæ docebat præceptum fidei non obligare directè & per se; at modo non agimus de actu fidei interno, sed de externo, nempe de fidei confessione circa quam datur verum præceptum; tenemur enim nos aliquando fidem nostram non solum internè concipere, sed etiam extrinsecè confiteri; clarè colligitur ex illo Christi Matth. 10. *omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego coram Patre meo, qui in caelis est;* ex magnitudine enim pœnæ scilicet ejectionis à Regno Cælorum & à facie Patris manifestè colligitur præceptum obligans sub gravi ad externam fidei confessionem; utrumque actum comprehendit Apost. ad Romanos 10. *corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad fidem.* Quare hanc veritatem tradunt Concilia quàm plurima, nimirum Concilium Apostolorum Can. 61. Nicænum Can. 11. 12. Ancyranum ferè per totum, cap. Elebertinum can. 1. & 2. unde quando Marcellinus Papa peccavit, externè fidem negando pœnitentiâ ductus coëgit Conciliū, & pœnæ se subicere voluit, quamvis Concilium ipsi iudicium reliquerit, eò quòd *prima Sædes à nemine iudicatur*, ut refert Nicolaus Papa cap. *nunc autem dist. 21.* & videri potest in 1. tom. Conciliorum; quæ veritas optimè confirmatur ex facto Machabæorum, qui mortem sustinuerunt, ne fidem suam negarent; quòd si id fuit necessarium in lege veteri, profectò multò magis est in nova, id circo negare fidem externam non est malum, quia prohibitū, sed potius est prohibitum, quia malum. Cæternū quia modus negandi fidem multiplex esse potest, nimirum vel positivus, vel privativus, vel verbis, rebus, aut factis; ex inde quærimus in præsentī obligationem confitendi fidem per hæc omnia media.

SECTIO I.

*Exponitur obligatio confitendi fidem externè.*

848. **S**uppono 1. Fidei præceptum quatenus positivum, non obligare semper, & pro semper, bene verò aliquando, ut constat ex num. 7. & quatenus negativum obligat semper, & pro

semper, non minùs quam omnia alia præcepta negativa; nunquam enim licet fidem nostram negare, quo tendunt Verba Christi citata num. superiori; cæternū quia negare fidem dupliciter fieri potest, nimirum elicendò actum externum oppositum fidei Confessioni, ut si quis diceret, se non esse Christianum, vel esse Lutheranum, vel profiteri aliquam Religionem oppositam & impossibilem cum professione fidei Catholicæ, quæ dici solet negatio positiva; vel non elicendò actum externum fidei confessionis, quando tenetur, ideòque præsumitur fidem externam negare, quæ dicitur negatio privativa, seu contraria, & propriè dicitur erubescencia; qui enim ita se gerit, Christū erubescit, quod magnum peccatum est contra fidem ex illo Lucae 9. *qui me erubescit, & meos sermones, huic Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, & Patris & Angelorum,* quomodocumque fiat, semper est magnum peccatum contra fidem.

Suppono 2. Hanc externam fidei negationem fieri posse verbis, rebus, aut factis; tunc fit verbis, quando quis verbis profiteretur, se non esse Christianum. Fit rebus, quando aliquis signo ab actione hominis distincto manifestat se alterius Religionis esse, ut si absque causa vestes indueret proprias eorum, qui profitentur, Religionem oppositam fidei; fit factis, quando elicit actiones, quibus profiteretur externè Religionem diversam ab illa, quam Catholici profitentur, ut si quis Mahomethi imaginem adoraret, thus Idolo offerret &c.

Suppono 3. Inter verba, res, & facta magnum esse discrimen; nam verba nullum aliud munus habent, dum seriò, & absque joco proferuntur ab homine, nisi significare id, ad quod instituta sunt ab hominibus; unde nunquam licet eo modo profertè talia verba, quibus aliquis neget professionem fidei Catholicæ quamquam enim si quis in repræsentatione induat personam v. g. Hebrææ, aut alterius hujus furfuris hominis, cum apud homines clarum sit, id per jocum, & non seriò fieri; verba, quæ ipse profert, nequaquam significant negationem fidei Catholicæ, sed tantum ita homines oppositæ Religionis facere. Res autem, & facta non ita se habent, nam ex prima sua institutione non habent unicè significare Religionem Catholicæ oppositam, sed alia plura munera præstare possunt. Sic aliquis mittere potest thus in thuribulum & ignem ut remedium aliquod ad salutem ordinatum; proindeque ut significet cultum idolo factum, non quidem à pura actione, sed ab illa ut vestita talibus circumstantiis, desumendum est; pariter vestes ex se primario sunt ordinatæ ad regendam corporis, quòd autem istæ assumantur ad profitem-

dam hanc vel illam Religionem ex consuetudine vel lege desumptum est, non ex natura veritatis, quæ alium usum habet distinctum ab institutione illius legis & consuetudinis; quod vocibus nequaquam convenit; cum ex natura sua aliud munus non habeant, nisi id, quod ad significandum instituta sunt ab hominibus.

851. Hæc autem est ratio, quare voces si aliquando instituerentur ab hominibus ad significandum non quidem professionem Religionis opposita, sed inimicum nationis, assumendo eas voces non committeret homo peccatum contra externam professionem fidei; sic apud plures Indos nomen Christiani non erat nomen Religionis, sed insignis malefactoris; idemque erat in bello interrogare, an esset Christianus, an interrogare, an esset inimicum nationis, vel insignis malefactoris; quo in casu, qui negaret suo eo sensu, se esse Christianum, non exinde fidem negaret, ut bene docet Thomas Sanchez lib. 2. in Decal. ad num. 8. ubi citat Banez, Aragon. Emanuelelem, & Petrum Ledesmam, id ipsum tradit Azor lib. 8. instit. Moralium cap. 27. & Exa. Doct. disp. 14. de fide Sec. 1. num. 10. atque exinde apparet, ex quo capite deducenda sit resolutio totius hujus difficultatis, quando nempe censetur homo externè negare fidem suam verbis, rebus, aut factis; tunc enim illam negabit, quando hæc signa assumit, quando hic & nunc talem habent significationem, ut per illam manifestetur, eum hominem profiteri Religionem Catholicam oppositam; atque ex inde etiam patet, cur in bello absque ullo peccato sæpe Christiani assumant vexilla Turcarum, quin exinde negent Religionem Catholicam, illa namque stratagemmata (est jure gentium notum) fieri ab hostibus ad se occultandos, non verò ad negandam suam fidem; unde sicut se occultare sæpe licitum est, etiam uti illis stratagemmatibus licet, quod cum non habeant voces, quandoquidem instituta non sunt, ut aliquis se occultet, sed ut mentem suam manifestet, ut à num. 236. exinde non licet assumere voces, quibus aliquis dicat se non esse Christianum, licet assumere liceat vexilla Turcarum: His positis

852. Affero 1. Nunquam licet fidem Catholicam negare, nec verbis, nec rebus, nec factis: Probatum Concluf. & facile ex dictis; nam præceptum fidei obligat ad fidem externè profitemdam, ut à num. 846. ideoque hoc præceptum quatenus negativum est, obligat ad nunquam negandam fidem: ergo negatio, siue fiat verbis &c. semper illicita est, cumque sit in materia gravissima, est gravissimè peccaminosa; ideoque prohibetur tam seriò à Scrip. Concil. cit. n. 846. Confirmatur & explicatur hæc ratio: mendacium in materia gravissima est mortale peccatum gravissimum; atqui fidem negare siue verbis &c. est mendacium in materia gravissima; ergo. probat. min. ex D. Thoma 2.2. quæst. 3. art. 1. ubi hæc: habet ad virtutem veritatis pertinet, ut quis talem se exhibeat per signa exteriora, P. Gorman. Theolog. Tom. 1.

teriora, qualis est; signa autem exteriora non solum sunt verba, sed etiam facta; sicut ergo veritati opponitur, quod aliquis per verba exteriora aliud significet, quam habet apud se, quod ad mendacium pertinet; ita etiam opponitur veritati, quod aliquis per aliqua signa factorum, vel rerum aliquid significet contrarium ejus, quod in eo est, quod proprie simulatio dicitur. Unde simulatio proprie est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens; non refert autem, utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto, ut diximus supra. Unde cum omne mendacium sit peccatum, ut supra dictum est, consequens est etiam, quod omnis simulatio est peccatum: ergo &c.

853. Probatum 2. Non solum verba, verum etiam res, & facta in aliquibus circumstantiis talia sunt, ut per illa adimpleamus præceptum externæ confessionis fidei; eò quod in illis circumstantiis tunc non aliud primario significant, nisi externam fidei confessionem. Unde res, & facta opposita sub eisdem circumstantiis reverà essent negatio fidei; atqui vera negatio fidei simpliciter est illicita & graviter peccaminosa: ergo. Confirm. qui rebus, verbis & factis negat exterius fidem, quam interius profiteretur, proprie, & formaliter simularet Sanctam fidei professionem; atqui talis simulatio est gravissimum peccatum; ergo. major, & conf. tenent; min. constat ex naturæ lumine, & ex Script. 2. Machab. 6. ubi Eleazar noluit comedere carnes sibi aliquoquin permissas in circumstantiis, in quibus simularetur comestio carnis suillæ sibi prohibita, quia illa circumstantiæ reddebant talem comestionem illicitam, & ostendebant externam negationem suæ fidei, adeoque cognoscebat semper talem comestionem merituram pœnam: en ejus verba: & si in presenti tempore supplicis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis, nec vivus, nec defunctus effugiam. Unde Hieron. Simulata Sanctitas, duplex est iniquitas & Chryso. Ser. 7. Simulator virtutis virtutem obumbrat mucrone virtutum: ergo &c.

854. Quapropter externa negatio fidei, quæ habetur internè, nunquam fieri potest licitè, licet fieri possit licita assumptio rerum, & factorum in circumstantiis, in quibus aliam significationem habeant valde diversam à significatione fidei, quamquam aliqui videntes decipiuntur absque intentione, quam alter habet ad decipiendum, tunc enim & res, & facta provenire possunt à duplici causa; alterà licitâ, ex qua hic & nunc operans habet jus ad negandum; alterà illicitâ, ex qua hic & nunc operans non habet jus ad negandum; cumque agens hic & nunc possit agere ex causa, ex qua jus habet ad agendum, actiones, & facta, quæ ex justa causa procederent, non significarent hic & nunc effectum, qui procederet à causa justa, ut ex ipsis terminis patet. Quamobrù si aliquis videns res illas & facta, judicaret tunc procedere à causa

A a a a

à causa

à causa injusta, ipse se deciperet, quin alter, qui justè operatur, illum deciperet, quod idem contingit in verbis; quo in casu alterius deceptio non esset intenta, sed purè permixta ab operante, ut fit ab eo, qui æquivocè loquitur ex causa justa intendens veram significationem, quando audiens decipitur, atque oppositum intelligit. Hæc autem non dicitur simulatio formalis, sed purè materialis, quæ in illis circumstantiis licita est; sic Christus coram Discipulis euntibus in Emmaus Lucæ 24. se finxit longius ire, per quod significabat vel ipsum in mente Discipulorum absentem esse ab illis, ut explicat Gregor. Hom. 23. in Evangelium dicens: *nihil simplex veritas per duplicitem fecit, sed talem ipsi exhibuit, qualis apud illos erat in mente*, vel ut alij, significat suum ad Cælum iter, & Discipuli præter Christi intentionem intelligentes viam materiale decipiebantur; etenim cum Christus Dominus jus habeat ad loquendum ex illa causa justa, nullam tum formalem simulationem habuit, sed purè materiale & licitam.

855. Sic Interpretes à peccato excusant Josue, quando cap. 8. præcipit militibus fugam, ut commodiorem haberent occasionem debellandi hostem, quia simulavit metum purè materialiter modò dictò; nam fuga potest procedere à diversis causis, nempe à timore, vel à desiderio habendi commodiorem occasionem pugandi; hostes autem Josue, rati, fugam ex timore ortam, decepti sunt; eodem modo discurrendum est de manifestatione æquivoca per res, aut facta, ut de illa per verba; unde quando datur jus ad ita manifestandum, non est peccatum, permittere deceptionem aliorum; sic decepti sunt Judæi, quando Christus dixit Johan. 2. *Solvite Templum hoc &c.* quia judicabant eum loqui de Templo materiali; at ut inquit Evangelista, *ille autem dicebat de Templo corporis sui*; quapropter iste modus decipiendi alienus est à simulatione prohibita, quæ non fit purè materialis, sed vel formalis, vel materialis nõ pura, cum est apposta in circumstantiis, in quibus non est justa causa, ex qua procedat; atque exinde facilis est progressus ad alteram assertionem.

856. Affero 2. Non confiteri, sed occultare fidem rebus, verbis, vel factis, quando aliquis fidè confiteri teneretur, grave peccatum est; secus autem erit, si quis tunc habeat jus ad occultationem. Prob. 1. pars: quia operari contra jus respiciens fidem, est ad minus, fidem erubescere, quod magnum est peccatum ex num. 846. Unde Aug. in Psal. 115. ait. *non perfecte credunt, qui, quod credunt, nolunt loqui.* & Auctor operis imperfecti hom. 25. in Mathæum, *non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam mendacium loquitur; sed etiam, qui non liberè veritatem pronunciat, quando oportet.* Tempus autem hujus necessitatis dupliciter excogitari potest, vel per se ratione fidei, vel ratione aliarum virtutum, quæ hic & nunc obligant ad professionem fidei; ratione fidei potest considera-

ri necessitas vel ex parte Dei, si honor ejus, in quantum est fidei Auctor, periclitetur, ut si propter defectum Confessionis fidei Religio Christiana falsa existimari possit; vel Auctor ejus falsa dixisse; vel etiam ex parte hominis, si propter omissionem confessionis fidei nimis timori locum daret, & se exponeret periculo vel deficiendi à fide, vel ostendendi inconstantiam in illa; in his, & similibus casibus ipsamet fides & pia affectio obligare possent ad ejus confessionem. Ratione aliarum virtutum assignatur à D. Thoma tempus illud, in quo honor Deo debitus ab homine exigit confessionem fidei, cum desitendo ab illa subtrahit Deo debitum honorem, ad quem tenetur homo ex charitate erga Deum, vel quando id postulat utilitas proximi, quæ tanta esset, si moralis necessitas censeretur; qualis est, si vera confessio necessaria censeatur, ne alij fideles inconstantes sint, & à fide deficiant, alijque similes casus, quos exponit Aug. Serm. 181. de tempore, & libro de fide & simbolo in principio, ubi ait. *salvi esse non possumus, nisi & nos ad salutem proximorum ore profiteamur fidem.* Vid. Suar. D. disp. 14. de fide sect. 2. per totum.

Probatur 2. pars. Quando aliquis jus habet ad fidem hic, & nunc occultandam, si fidem occultaret, non est neque fidem erubescere, neque fidem negare, sed uti mediò hic & nunc sibi licet ad finem alium consequendum; sic qui non potest evadere manus Judicis eum quærens ad interneccionem, nisi occultando suum statum, revera potest statum suum occultare ex jure, quod hic & nunc habet ad vitæ suæ conservationem; idcirco videmus tales homines, quamvis laicos, induere habitum Religionis, ut ministrorum manus eflugiant, quod non est mentiri, sed occultare statum suum; vestes enim illæ Religionis non sunt ex primaria sua institutione destinatæ ad significandum Religiosum, sed ad corpus tegendum, quod revera præstare poterant antè quam Religio illa institueretur; neque munus istud amiserunt, eo quod instituta fuerit Religio; quare vestium indutio provenire potest à duplici causa, nimirum ex fine se occultandi, vel ex fine ostendendi se esse Religiosum; quando provenit ex fine se occultandi, non adest intentio mentiendi; sed adest intentio, se non detegendi, quæ duo valde diversa sunt; siquidem ille, qui in sepulchro subterraneo clauderetur, re verà se occultaret, & non mentiretur, ut S. Athanasius, pluresque alij Sancti se occultarunt; quare quando effectus potest provenire à duplici causa, una licita, alterà illicita, possum effectum ponere ex licita, quique eo modo in circumstantiis illis se gerit, non peccat, ut à num. 853. ex dictis.

Fit 1. Non licere fidem occultare illo modo, cum nulla est causa, quæ jus asserat ad occultationem; idcirco cum in circumstantiis, in quibus non potest fides occultari sine gravi diminutione divini honoris, aut detrimento spirituali proximorum, nullum manet jus ad occultati-

cultationem, siquidem nullus habet jus ad gravem divini honoris diminutionem vel ad grave detrimentum spirituale proximorum; exinde in illis circumstantiis nemo potest licitè fidem occultare, tunc enim vel fidem negaret, & esset infideli deterior, vel saltem erubescere. Atque exinde colliges principium universale ad informandam in re præsentis doctrinam moralem; aliqui enim Doctores censent fidem interrogatum de fide sua, non posse illam occultare, si interrogetur ab auctoritate, & potestate publica, bene verò si à privato. Alij distinguunt inter tyrannum ipsum publicè vel privatim interrogantem, alijs iterum distinguunt si persona privata sit vulgaris vel gravis, & magnæ auctoritatis.

859. Cæterum omnes istæ distinctiones non sunt ad rem ut bene Exim. Doct. notavit disp. 14. sect. 3. n. 6. quia sæpe sæpius contingere potest, ut non possit occultari fides, interrogante persona vili, privata, & sine ulla auctoritate, quia magna superveniret diminutio divini honoris, aut proximi detrimentum spirituale; quo in casu illicita esset fidei occultatio; ergo per illas distinctiones nequaquam assignari potest regula universalis, bene verò per principium à nobis declaratum; quod autem omnes Auctores conveniant in eo, quod certò teneatur fidelis respondere de sua fide, quando tyrannus publica auctoritate interrogat, inde est, quia si tunc non profiteretur fidem, daretur magna diminutio divini honoris &c. atque adeo hæc obligatio reducitur ad principium nostrum; scilicet eam oriri propter honorem Deo aut Religioni Christianæ debitum; quamobrem sicut in alijs rebus moralibus, quid hic & nunc faciendum sit, solum potest designari ex circumstantiis juxta prudentium judicium attentis principiis ad casum illum pertinentibus, ita in re nostra non potest aliter resolvi, nisi attentis circumstantiis ex judicio prudentium juxta principium à nobis declaratum.

860. Fit 2. Tempore persecutionis licere fideli fugere, ne interrogetur, & fidem confiteri compellatur, quotiescunque fuga illa fieri possit absque detrimento honoris debiti Deo & Christianæ Religioni, quod satis expressè docuit Christus Matth. 10. *cum autem persequerentur vos in civitate ista, fugite in aliam*, quod & Apostolos ita fecisse legimus, præcipuè Paulum 2. Cor. 11. ubi de se ait, *per fenestram in sporta demissus sum per murum, & sic effugi manus ejus*; quod etiam fecerunt multalij Martyres, & Confessores, præsertim Athanasius, ut habetur in Apol. de sua fuga, quod etiam approbat Cyprian. lib. de lapsis ajens: *secundus ad Gloriam gradus est cautæ secessionis subtrahere Domino reservari: qui interim cedit, non fidem negat, sed tempus exspectat, nam forte qui non secedit, negaturus remansit*; sic juxta Athanasium homo ignorat tempus mortis suæ à Deo destinatum, ideoque quando altera ratio obligationis exspectare non cogit, optime facit fugere.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

giendò mortem, donec Deo permittente in eas angustias deveniat, ut eam licitè evitare non possit.

Unde si quis non interrogetur de sua fide in particulari, sed in generali v. g. si quis est fidelis, se prodatur, cum adsint multi fideles occulti, nemo propriè interrogatur, & ideo regulariter loquendò nullus tunc tenetur se prodere, sed potius potest fugere, ne in particulari interrogetur; idem dicendum est, si quis interrogatur non ad odium fidei, sed in odium personæ, quamobrem omnes istæ circumstantiæ considerandæ sunt ad licitam actionem inferendam; addit Exim. Doct. aliquando, fieri posse ut talis fuga sit præcepta, nimirum quando persona est publica, & ad aliorum utilitatem moraliter necessaria, quod etiam docent Aug. Gregor. & alij; quamquam etiam aliquando possit esse licitum non fugere, sed perseveranter etiam exspectare cum periculo mortis, cum illud non sit se occidere, sed potius non custodire viram, quod sæpe licet propter rationabilem & honestam causam, unde Cajet. in Matth. 10. *fugite in aliam civitatem: dixit, licentia est, non præceptum, & apposuit hoc, ne illicitè existimaretur fugere.*

Fit 3. Quando non obligat fidei confessio, possit occultari fidem exercendò aliquas actiones, quas exercere solent infideles, non verò possit occultare exercendo omnium infidelium actiones; idemque suò modò dicendum de rebus; ratio est, quia aliquæ sunt actiones, quæ vel ex natura sua, vel institutione, & usu solum sunt destinatæ ad significandum cultum Religiosum, ut apud nos thurificatio &c. aliæ verò sunt quidem specialiter destinatæ ad significandum Religionis cultum, sed ex primæva sua institutione sunt destinatæ ad corporalem tantum utilitatem, quantumvis ita propriæ sint alicujus nationis infidelis, ut homines illius nationis illos sibi usurpaverint quin potius aliquando ex lege destinatæ sunt ad discernendum fidem ab infideli non quidem ut sit confessio infidelitatis, sed ut fideles commercium non habeant cum illis, vel ut possint fugere illos, qui tales vestes induunt. Sic Romæ pileus flavus destinatus est pro Judæis, & inter Turcas fascia sive toballia alba in capite, quam Turbanem vocant, vel inter aliquos Sacracenos vestis habens depictam lunam, aut effigiem Mahomeris, vel idoli inter gentiles. Si enim vestis illa aut signa destinata essent, ut Judæi Mahomerani, vel Gentiles profiterentur suam Religionem, illicitum esset ferre vestem, cum illicita sit lex, ut Judæi suam Religionem profiteantur. Unde non tendit lex ad extorquendam professionem Judæismi, sed ad admovendum Catholicos, ut possint fugere commercium cum illis, qui alioquin profiterentur Judæismum.

Quamquam autem fidelis ex gravi causa quoque possit assumere sibi vestes quas alie infideles nationes induunt v. g. ad evitandum periculum vitæ, siquidem lex humana cum tanto periculo non obligat, ac proinde in circumstantiis

A a a a a

stantiis

stantiis illius periculi non habent significati-  
onem infidelitatis; at verò sine urgenti causa  
cum significationem suam iustam ex lege reti-  
neant, non licet illis uti, neque licet uti illis acti-  
onibus, quæ ex primæva sua institutione desti-  
natae sunt ad cultum significandum, ut in illis  
circumstantiis non possint à significatione sua  
separari; sic nunquam licet pectus tundere, ge-  
nuflectere, thus offerre Idolo, cum istæ actiones  
ex primæva sua institutione destinatae sint ad  
cultum significandum. Unde illæ actiones non  
sunt fidei occultatio, sed formalis aut virtualis  
idololatria, aut hæresis professio, atque penes  
hoc vestes & actiones illæ assimilantur verbis,  
quæ ex sua prima institutione destinatae sunt ad  
significandum vel primariò res & conceptus,  
vel immediatè conceptus, & mediatè res: un-  
de sicut nunquam licet neque ad evitandam  
mortem ore profiteri, me non esse Christianum,  
ita neque licet uti illis rebus & actionibus;  
quod non ita accidit, quando res, & actiones  
primariò & per se ad alium finem sunt insti-  
tuta.

864. Quapropter si Princeps infidelis juberet ob  
aliquem finem politicum, ut omnes hæretico-  
rum templa adirent, & concionem audirent, li-  
citur esset Catholicis seclusò scandalò & peri-  
culò perversionis obedire illi ad evitandas gra-  
ves pænas; nam id non esset professio Sæctæ hæ-  
reticæ, sed actio per se indifferens, quæ ante  
Principis mandatum fieri poterat ad notandos  
hæreticorum errores: unde cum modò solùm  
præcipiatur aditus in Ecclesiam, non mutatur  
illa actio ex indifferenti in pravam; secus esset  
si Princeps id juberet ob symbolum Religionis,  
& ut discernerentur illi, qui profitentur sectam  
hæreticam, à profitentibus Religionem Catho-  
licam; tunc enim eò ire perinde esset, ac hære-  
sim profiteri externa saltem professione, quod  
est omnino illicitum, quamquam aliquis profe-  
staretur, se non adire ad profitendam sectam hæ-  
reticorum, sed tantùm ad obediendum Principi;  
cum enim obedientia illa inseparabilis esset  
ab externa hæresis professione, omnino esset il-  
licita; atque ita dicitur decisum fuisse à Paulo  
V. consulto de hoc occasione cujusdam edicti  
Regis Angliæ, quod certè ex ratione adducta  
evidens apparet; aliter simili protestatione fa-  
cta potuisset Eleazar carnes porcinas edere.

865. Fit 4. Catholicos Angliæ minimè peccare  
vescendò carnibus diebus vetitis, & in quadra-  
gesima ad se occultandùm, licet de protestati-  
onem libertatis Evangelicæ talis usus fuerit  
permisus, & introductus in Angliam; ratio est,  
quia permissio illa non tollit primum illo-  
rum ciborum usum ad hominis sustentati-  
onem deservientem, ac proinde ex permissione  
illa talis usus non redditur malus, sed tantùm  
est malus ex jure positivo, & Ecclesiastico; sed  
jus positivum & Ecclesiasticum secundum om-  
nes non obligat in tam gravi periculo; ergo  
tunc Catholici vesci possunt carnibus ex eo fi-  
ne. Pariter, Sacerdos Gentilis; aut Turcicus ad

fidem nostram conversus non tenetur statim  
deponere vestes, quibus uti solebat, & se pro-  
dere, exponendò se evidenti periculo mortis;  
nam illæ vestes habent aliquem usum primari-  
um licitum, & honestum, scilicet tegere cor-  
pus; & consuetudo nationis, quamcumvis lex  
humana esset, non obligaret illo periculo, ac  
proinde maneret factum illud licitum.

Fit 5. Non licere uti signis & vestibus infi-  
delium in circumstantiis, in quibus non possint  
sejungi à significatione infidelitatis, vel à ma-  
nifestatione externæ professionis illius, qui ta-  
libus signis & vestibus utitur; quandoquidem  
in illis circumstantiis res, & facta continent  
intrinsecam malitiam; bene verò in circum-  
stantiis, in quibus à tali professione sejungan-  
tur, atque ex jure gentium ita sejunctæ sint,  
hæc est ratio, quare in tragediis licitè induit  
fidelis personam hebræi, Mahometani &c. gestat  
eorum imaginens, & peculiaris insignia, nam  
ex gentium jure recepto, illæ actiones potius  
ad irrisionem earum sectarum instituta sunt, at-  
que ex inde decidenda est difficultas, quam alij  
late exagitant, an nimirum liceat Christianis  
exploratoribus, qui ad infidelium terras mitrun-  
tur in commodum Reipublicæ Christianæ, uti  
eorum vestibus, & an liceat militibus Christia-  
nis pugnantibus contra turcas aut infideles utri-  
eorum vexillis, ut eos capere possint.

Dicendum enim est, licitum esse illis signis  
& vestibus uti ex gravi urgenti necessitate, &  
iusta causa, quandoquidem in illis circumstan-  
tiis non significant professionem oppositam Re-  
ligioni Christianæ; nam cum sint ambigua si-  
gna ad manifestationem sectæ, vel ad stragem-  
mata consocienda in bello iusto, dum in illis  
circumstantiis à iusta causa procedunt, licitè ap-  
ponuntur; at cessante iusta causa, sine urgente  
necessitate non possunt licitè apponi. Adde  
insuper cum Exem. D. cavendum esse, ne pecu-  
liaris honor idolo, aut falso prophetæ per gesta-  
tionem talis vestis deferatur, ut videtur accide-  
re, quando idolum ipsum vel Carecteres Maho-  
meti in veste depicti feruntur; nam videtur id  
in honorem ejus institutum, adeoque vel oc-  
cultandum vel alio modo cavendum, ne talis  
demonstratio vestium & honoris deferatur, nam  
hoc semper superstitiosum est, ut docet Sanchez  
lib. 2. in decal. cap. 4. num. 23. & Azor lib. 8.  
instr. Moral. cap. 27. q. 6. His autem obser-  
vatis cessat superstitionis periculum, & manet  
causa iusta ad utendum illis signis; idem est de  
vexillis vestibusque Turcarum, quibus Christi-  
ani se occultent: ergo licitè tunc fit.

Fit 6. Externam fidei professionem aliquan-  
do obligare non solùm quasi ex natura rei, cum  
scilicet id exigat honor debetur Deo, aut Catho-  
licæ Religionis juxta superius dicta, sed etiam  
ex jure positivo; sic Trid. sess. 24. cap. 12. de  
reform. præcipit, ut Clericus promotus ad Bene-  
ficiam habens annexam curam animarum, vel ad  
Canonicatum, aut dignitatem in Ecclesiis Ca-  
thedralibus, si intra duos menses à die promo-  
tionis

tionis suæ non fecerit professionem fidei modò illi præscriptò, privetur fructibus beneficii, donec illam faciat; verba Concilij sunt, *fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur*; quæ verba inducunt pœnam ipso facto, & obligant in conscientia ante omnem declarationem ad nõ retinendum fructus tamquam suos; etiam ex sess. 25. cap. 2. de Refor. Prælati præcipitur, ut in prima synodo post suâ promotionem professionem fidei faciant: additur, ut comprovinciales Episcopi Pontificem moneant, & interim à talis Prælati communione abstineant, quod est veluti quædam censura.

869. Circa istas Trid. constitutiones videndus est Sanchez lib. 2. in decal. cap. 5. ubi plures quæstiones late agit, & dissolvit, nimirum an peccent mortaliter Parochi, Canonici, vel dignitates non facientes fidei professionem, an Doctores, & Magistri cujuslibet facultatis, & an eos promoventes absque præmissa fidei professione excommunicati sint, an qui intra tempus à Trid. præscriptum non emisserunt eam, teneantur eo transacto emittere, & profit ad fructus quæsitos & quærendos, an professionem fidei alio titulo emissam teneantur ratione beneficii iterum emittere, vel an satisfaciant emittendò per procuratorem &c. Similiter Pius V. in alio motu proprio incipiente in Sacro Sancta decernit, ad hanc fidei professionem teneri omnes Doctores, Magistratus, Regentes & alios cujusvis artis, & facultatis Professores, sive Clericos, sive laicos, sive regulares, qui in quibusvis Universitatibus, aut Gymnasiis publicis, aut alibi Lectoris ordinariam, aut extraordinariam cathedram assequi voluerint, aut obtentam retinere, & insuper decernit omnes promoventes eos, qui dictam fidei professionem non fecerint, excommunicationem latæ sententiæ incurrere, & privationem eo ipso beneficiorum, omnium dignitatum & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda; cæterum ut cum pluribus Doctoribus notat Sanchez, hoc decretum Pij V. sicut & alterum Pij. IV. usu receptum non est in aliquibus Regionibus, adeoque in illis non obligat. Unde consulenda est uniuscujusque regionis consuetudo; atque hoc quantum attinet ad pœnas contra eos, qui externam fidei non faciunt professionem.

870. Contra illos verò, qui non solum omittendò, sed etiam committendò peccant per externam fidei negationem, semper Ecclesia processit imponendò gravissimam punitionem, ut constat ex Concil. Ancyranò per plures Canon. & Elibertino, ubi qui fidem externam negaverit, privatur etiam in fine vitæ communione, qui rigor postea temperatus fuit, ut constat ex Siricio Papa ad Thimerium Episcopum Tarracotentem, uti non latam, sed ferendam sententiam significat his verbis: *quos à Christi corpore & sanguine abscindi jubemus, & addit, quamdiu vivunt, agant penitentiam, si tamen resipiscunt, eis etiam in ultimo sine reconciliati-  
onis gratia tribuenda.* Exinde oritur quæstio

apud Theologos, an scilicet sic lapsi exterius sine interna infidelitate ipso facto excommunicationis pœnam, vel alias Apostatis impostas incurrant. Affirmat Cajet. 2. 2. q. 12. art. 1. & q. 94. art. 2. ratio ejus est 1. quia multa sunt jura, quæ absolute sic puniant Apostatas, præsertim C. contra Christianos de hæreticis in 6. & alia multa in decreto 26. q. 7. & ex Greg. XI. lex peculiaris refertur in directione Inquisitorum p. 2. q. 54. 2. quia Ecclesia non puniat actus internos, sed externos: delictum autem externum idem est sive interne negetur, sive non negetur fides, ideoque multa alia similia delicta puniuntur ab Ecclesia v. g. magiæ &c. tamen absque interna infidelitate fiant, ut specialiter declaravit Joan. 22. 3. quia de facto isti absolventur, & Ecclesiæ reconciliantur, aliisque pœnis afficiuntur, quod non ita fieret, nisi pœnas, & censuras incurrissent 4. quia ille qui furatur, incurrit pœnas contra fures latas sive ex metu, sive ex alio motivo furetur; ergo similiter in præsentibus.

871. Nihilominus communis Theologorum sententia quam sequuntur Sylvester, Navar. Anton. Toletus, Azor, & ex Doct. disp. 15. sect. 6. docet eos, qui vel tormentorum metu, vel propter cupiditatem honorum, aut bonorù temporaliù exterius tantum & fictò animò fidem negant, & actiones fidei confessionis contrarias exercent, licet puniri possint pœnis jam supra insinuatis, non tamen incurrere pœnas seu censuras latas simpliciter contra hæreticos, & Apostatas. Ratio est, quia lex pœnalis est stricti juris, & restringenda ad delictum perfectum, & consumatum, quatenus per verba legis significatur, ut in materia de legibus, & censuris docent AA. atqui leges, & Canones simpliciter puniunt hæreticos & Apostatas; sub quibus nominibus isti sic lapsi non comprehenduntur, non enim sunt simpliciter hæretici, cum fidem retineant, neque simpliciter Apostatæ, quia Apostatæ simpliciter recedunt ab Ecclesia & à fide; isti autem non simpliciter, sed tantum fictè recedunt, ideoque simpliciter non committunt Apostasiam veram, quæ est Apostasia perfidiæ, sed tantum fictam & simulatam, id circo ejusmodi homines nullam censuram ipso facto incurrunt, cum nulla inveniatur specialiter, contra illos lata, unde crimen illud non est reservatum Papæ, siquidem juxta jus generale, nullum peccatum est reservatum Papæ, quod censuram annexam non habet, nisi fiat peculiaris exceptio, quæ in hoc casu non fit.

872. Quapropter fundamenta Cajetani facilem habet solutionem: ad primum dicitur illa jura solum punire delictum perfectum, & simpliciter tale, quale non est externa fidei negatio sine interna; ad secundum Ecclesiam non punire ipso facto actum externum separatim ab interno, sed prout procedit ab interno, ejusque malitiam induit, & ideo per dictas leges non punit hunc actum externum, quia non procedit ab infidelitate, quam præcipue per illas leges punire

punire intendit, quod fecus est in aliis, quæ referuntur contra magos vel Ariolos. Ad 3. ab-  
solutionem illam dari ad cautelam propter præ-  
sumptionem, & peccatum illud puniri ab ho-  
mine, quamvis non habeat censuram latam à  
jure, de qua agimus; punitur enim aliter, quàm  
propria hæresis, vel Apostasia, quando in foro  
externo sufficienter fidelis animus præsumitur.  
Ad 4. negamus conseq. quia furtum in tua ma-  
liria non pendet ab interna intentione eo mo-  
do, quo hæresis; vel Apostasia; nam furtum est  
peccatum sua specie perfectum, quamvis ex  
metu fiat, non autem hæresis, vel Apostasia,  
quando deest falsa existimatio.

## SECTIO II.

### *Solvuntur Opposita.*

873. **O**bjicies 1. ex Hæreticis Priscillianistis:  
fides in corde consumatur, & per inter-  
num actum satisficit Deo, exterior autem solum  
potest esse necessarius propter homines: atqui  
ad confessionem faciendam propter homines  
non tenetur aliquis cum periculo vitæ, ergo  
ad fugienda tormenta & mortem, licet aliquan-  
do negare exterius tantum fidem. Confirm.

1. Si ad evitandam mortem non liceret exte-  
rius tantum negare fidem, teneretur homo sem-  
per illam exterius confiteri, quando de fide sua  
interrogatur, sed non semper tenetur, aliàs in  
eo casu nunquam liceret fidem occultare con-  
tra num. 856. ergo. Conform. 2. Si non liceret  
fidem in eo casu exterius tantum negare, ne-  
que liceret tempore persecutionis fugere, ne  
interrogetur, & fidem confiteri compellatur;  
atqui ut docent D. D. contra Tertull. à num. 859.  
sæpe in eo casu fugere licet: ergo &c.

874. **R**esp. nego maj. quia cum præceptum fidei  
obliget sæpe ad illius confessionem, ut ex  
Script. & P. P. constat à num. 846. non con-  
sumatur solo actu interno tota fidei obligatio:  
unde cum illud præceptum Gloriam Dei præ-  
fertim respiciat, & honorem, non solum facien-  
da est ea confessio propter homines, sed ma-  
gis propter Deum: unde C. *nolite timere* II. q.  
3. & C. *si quis* itidem hæc verba referuntur ex  
August. *qui metu potestatis veritatem occultat,*  
*iram Dei super se provocat, quia magis timet ho-*  
*minem, quam Deum,* & Isidorus lib. de summo  
bono cap. 2. ait, *sicut nihil proficit fides, que*  
*ore tenetur, & corde non creditur; ita nihil est*  
*profutura fides, que corde tenetur, si ore non pro-*  
*feratur.* Ad 1. Confirm. dist. maj. tenetur con-  
fiteri, si intercederet diminutio honoris Deo de-  
biti aut Religionis Catholicæ, conc. si non inter-  
cederet, neg. maj. & sic dist. min. neg. conseq.  
ut constat à num. 859. Ad 2. Confirm. dist.  
maj. neque liceret fugere, quando fuga cense-  
ri posset virtualis fidei negatio, conc. quando cen-  
senda prudenter foret zelus fidei, neg. maj. &  
dist. min. neg. conf. Ratio est, quia fuga aliquan-

do certè est prohibita tempore persecutionis  
maximè pastoribus, qui tenentur non fugere, ju-  
xta illud Joan 10. *bonus Pastor animam ovium pro-*  
*ovibus suis, mercenarius autem videt lupum ve-*  
*nientem, & dimittit oves, & fugit.* Id ubi  
exponit D. Thomas lectione 3. ponderat di-  
xisse Christum *fugit, & dimittit,* quia si Pastor  
interdum fugiat, ut se in commodius tempus  
reservert, & interim non dimittat oves, sed  
per alios illis sufficienter provideat, non se-  
gerit ut mercenarius, neque contra hanc obli-  
gationem delinquit, sed potius procedit ex zelo  
fidei; quo in casu non peccat; de illis autem,  
qui non sunt Pastores, quando sit licitum illis  
fugere dixi n. 759.

Objicies 2. Quamvis actiones aliquæ vel  
ex natura sua vel ex institutione & usu solum  
sint ordinatæ ad significandum cultum Religio-  
sum, ut apud nos genu flexio, tunisio pectoris,  
thurificatio &c. licitum est aliquando illas ex-  
ercere ad occultandam fidem, si fiat ex gravi cau-  
sa, & servata fide interna; ergo etiam in eo  
casu licebit fidem exterius negare rebus saltem  
& factis, Prob. ant. ex Hyer. super 2. & 3. ad  
Galatas epist. 89. ad August. ubi ait. Ceremonia  
legis veteris ab instanti mortis Christi mor-  
tifiera, & mortua, & nihilominus Apostolos  
sine peccato interdum illa observasse, eo quod  
non ex intentione cultus, sed per prudentem  
simulationem illa fecerint: ergo &c. Confirm. 1.  
ex 4. Regum 5. ubi cum Naaman ex gentilitate  
ad Verum Deum esset conversus petiit licenti-  
am ab Eliseo, ut in templo idolorum comitan-  
do regem suum posset genuflectere, vel adorare  
utique animò fido, & Propheta illi respondit  
*vade in pace* significans potuisse id facere sine  
peccato: ergo &c. Confirm. 2. exemplo Regis  
Jehu 4. Regum 10. qui ad occidendos Prophe-  
tas Baal finxit velle cum illis sacrificare, cum-  
que id fecisset, videtur Scriptura factum ejus lau-  
dare: ergo &c. Confirm. 3. Nam licet simu-  
latio formalis semper sit peccatum, nihilomi-  
nus simulatio materialis, quæ non supponit  
animum decipiendi, semper est licita; ergo & in  
casu necessario illa simulatio licita est.

Resp. nego. ant. ad prob. dico Apostolos  
nunquam simulatè exercuisse ceremonias legis  
prohibitæ, nam eo brevi tempore, quo post  
Domini Ascensionem observarunt legalia, licet  
illa essent mortua, nondum erant mortifiera, i-  
deoque licitum erat ex animo & vera inteni-  
one colendi Deum exercere, non quidem  
ponendo in eis Spem Salutis, ut dixit August.  
quod certè sine simulatione fieri poterat: unde  
non probatur à Theologis in hac parte sententia  
Hieron. sed Augustini impugnantis illi, quam-  
quam etiam possit assignari aliqua diversa ra-  
tio; nam ceremoniæ illæ non erant per se in-  
trinsecè malæ, cum fierent ex vera fide, solum-  
que erant prohibitæ ex sententia Hieron.  
quasi positivo jure cum permissione utendi illa  
quasi nulliter, & ad tempus, & in casu neces-  
sitatis, sive ex causa justa; & ita est limitanda  
illa